

OJ305 JAZYKOVÁ TYPOLOGIE

SKALIČKOVY JAZYKOVÉ TYPY
TYP ČEŠTINY

SKALIČKOVY JAZYKOVÉ TYPY

- **Introflexe** – vnitřní modifikace lexikálních jednotek
- **Flexe** – vnější modifikace lexikálních jednotek
- **Aglutinace** – nelexikální jednotky formálně nepodobné lexikálním
- **Izolace** – nelexikální jednotky formálně podobné lexikálním
- **Polysentéze** – sled lexikálních jednotek

INTROFLEXE

vnitřní modifikace lexikálních jednotek

K-T-B

- *Katabtu* – psal jsem
- *Kattabtu* – napsal jsem
- *Kātabtu* – dopisoval jsem
(si s někým)
- *Iktatabtu* – podepsal jsem
se
- *Takātabnā* – psali jsme se
- *Aktubu* – píšu
- *Aktatibu* – podepisuji se
- *Kutiba* – bylo napsáno
- *Kitāb* – kniha
- *Kutub* – knihy
- *Maktab* - kancelář
- *Maktabah* - knihovna

FLEXE

vnější modifikace lexikálních jednotek

AMĀRE, AQUA

- Amō - miluji
- Amās – miluješ
- Amat – miluje
- Amāmus – milujeme
- Amātis - milujete
- Amant – milují
- Amābō – budu milovat
- Amābis – budeš milovat
- Amābit – bude milovat
- Aqua – voda
- Aquam – vodu
- Aquae – vody, vodě
- Aquā – ve vodě (Abl.)
- Aquae – vody (Nom.)
- Aquās – vody (Acc.)
- Aquārum – vody, vodám
- Aquīs – ve vodách (Abl.)

AGLUTINACE

nelexikální jednotky formálně nepodobné lexikálním

HÁZ/ BESZÉL

- *Ház* – *byt*
- *Házat* – *domu*
- *Háznak* – *domu*
- *Házval* – *s domem*
- *Házban* – *v domě*
- *Házba* – *do domu*
- *Házakban* – *v domech*
- *Beszélek* – *mluvím*
- *Beszélsz* – *mluvíš*
- *Beszél* – *mluví*
- *Beszélünk* – *mluvíme*
- *Beszéltem* – *mluvil jsem*
- *Beszéltél* – *ty jsi mluvil*
- *Beszéltünk* – *my jsme mluvili*
- *Beszélnék* – *mluvil bych*

IZOLACE

nelexikální jednotky formálně podobné lexikálním

BOOK/LIVE

- *Book*
- *Have a book*
- *Have the book*
- *Have books*
- *I will write a book.*
- *I live*
- *You live*
- *He lives*
- *We live*
- *We have live*
- *I m going to live in NY.*

POLYSYNTÉZE

sled lexikálních jednotek

wǒ - dāng - le - bīng

我 当 了 兵

1.sg. stát se neurč. det. voják

TYP ČEŠTINY

- **nejpodstatnější flektivní princip - deklinace**
- **běžná homonymie a synonymie**
- **konjugace méně flektivní než deklinace**
- **výrazný také princip izolační – konjugace, posesivita**
- **vyrovnávání konjugačních i deklinačních tvarů**
- **aglutinační princip – stupňování, derivace, telicita**
- **introflexe – deklinace, konjugace i derivace**
- **polysyntéze – není příliš běžná, ale užívání vzrůstá**

TYP ČEŠTINY

substantivum

- žena • ženy • město • města • města • hrad • soudce
- ženy • žen • města • měst • měst • hradu • soudce
- ženě • ženám • městu • městům • městům • hradu • soudci
- ženu • ženy • město • města • města • hrad • soudce
- ženo • ženy • město • města • města • hrade • soudce
- ženě • ženách • městě • městech • městech • hradech • soudci
- ženou • ženami • městem • městy • městy • hrady • soudcem

TYP ČEŠTINY

substantivum

- **nominativ**

- město města ženy kost kosti hrady soudce

- **akuzativ**

- město města ženy kost kosti hrad soudce

- **Dítě spatřilo laň. X Dítě spatřila laň.**

TYP ČEŠTINY

substantivum

- **genitiv**

- chlapc-ů

pol-í

duš-í

- **dativ**

- chlapc-ů-m

pol-í-m

duš-í-m

TYP ČEŠTINY

substantivum

- **nominativ**

- had žena město pole kuře

- **genitiv**

- hada hradu ženy duše Jiřího paní

- **dativ**

- hadu hadovi ženě duši Jiřímu paní

TYP ČEŠTINY

substantivum

- vlk - vlci - vlčice – vlče - vlčata
 - bůh – bože – bozi – bohové
 - sních – sněhu- snažení
 - plod- plodu – plot- plotu
 - síla - silou

TYP ČEŠTINY

substantivum

- pěší-Ø
- pěší-ho/-Ø
- pěší-mu
- pěší-m/-Ø
- pěší-m/-Ø
- pěší-Ø
- pěší-ch
- pěší-mi
- dobr-ý
- dobr-é-ho
- dobr-é-mu
- dobr-é-m
- dobr-ý-m
- dobř-í
- dobr-ý-ch
- dobr-ý-mi
- dobr-á
- dobr-é
- dobr-é
- dobr-é
- dobr-ou
- dobr-é
- dobr-ý-ch
- dobr-ý-mi
- Jiří-Ø
- Jiří-ho
- Jiří-mu
- Jiří-m
- Jiří-m
- Jiří-Ø
- Jiří-ch
- Jiří-mi

TYP ČEŠTINY

substantivum

- **převažuje flektivní typ**
- **Fúze gramatických kategorií v jedné koncovce**
- **deklinační třídy dle rodu a kmenové třídy**
- **tendence k vyrovnávání tvarů – izolace a aglutinace**
- **mírná tendence k monofunkčnosti sufixů některých dekl. tříd**
- **pozůstatky funkční introflexe**

TYP ČEŠTINY

adjektivum

• chud-ý	chud-á	chud-é	• jarní	jarní	jarní
• chud-é-ho	chud-é	chud-é-ho	• jarní-ho	jarní	jarní-ho
• chud-é-mu	chud-é	chud-é-m	• jarní-mu	jarní	jarní-mu
• chud-é-ho	chud-ou	chud-é	• jarní-ho	jarní	jarní
• chud-ý	chud-á	chud-é	• jarní	jarní	jarní
• chud-é-m	chud-é	chud-é-m	• jarn-ím	jarní	jarn-ím
• chud-ý-m	chud-ou	chud-ý-m	• jarn-ím	jarní	jarn-ím

TYP ČEŠTINY

adjektivum

• chud-ý	• žena	• pán	• matčín	matčín-a	matčín-o
• chud-é-ho	• ženy	• pán-a	• matčín-a	matčín-y	matčín-a
• chud-é-mu	• ženě	• pánu/-ovi	• matčín-u	matči-ně	matčín-u
• chud-é-ho	• ženu	• pán-a	• matčín-a	matčín-u	matčín-o
• chud-ý	• ženo	• pan-e	• matčín	matčina	matčino
• chud-é-m	• ženě	• pánu/-ovi		• matčíně	
• chud-ý-m	• ženou	• pánem	• matčín-ým	matčín-ou	matčín-ým
• o chudých	• o ženách	• o pánech		• o matčiných	

TYP ČEŠTINY

adjektivum

- dobrý – lepší – nejlepší
- krásný – krásnější – nejkrásnější
- zlý – horší – nejhorší
- milý – milejší – nejmilejší
- malý – menší – nejmenší
- zelený – zelenější - nejzelenější

- zelený – více zelený – nejvíce zelený

TYP ČEŠTINY

adverbia

- dobrý – dobře
- lepší – lépe
- nejlepší – nejlépe
- mladý – mladě
- teplý – teple
- pomalý – pomalu
- ráno, večer
- náhodou
- dnes, zítra
- zde, tam, kudy, tudy

TYP ČEŠTINY

pronomina

- **já – mě – mně – mě – mně - mnou**
- **ty – tě – tobě – tebe – tobě - tebou**
- **my – nás – nám – nás – nás - námi**
- **vy – vás – vám – vás – vás - vámi**
- **on, ona, ono, oni, ony, ona**

- **Byl tam. X On tam byl.**
- **Sedí-m. X Sedí-š. X Sedí-m-e. X Sedí-t-e. X Sedí.**
- **Vezmi ten hrnek. X Vezmi hrnek.**

TYP ČEŠTINY

verba

- udělal jsem – dělal jsem - dělám – budu dělat – udělám – *budu udělat
- vidět – uvidět – nevidět – neuvidět
- střílet – střít, probudit – probouzet
- brát – vzít, klást – položit
- být – jsem
- dát – prodat – vydat – zadat – udat – oddat – předat- prodat – přidat
- bít – zabít – přizabít – připozabít – nepřipozabít – nepřibít
- kryj – kryjme – kryjte
- tiskni – tiskněme - tiskněte